

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.13, november 2018

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredogørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Saxo og Snorro”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Formål og tidligere kritik
- 3 Sprogsyn og oversættelsesstil
 - 3.1 Sproglige forudsætninger
- 4 Karakteristik af Grundtvigs oversættelser
- 5 Oversættelsernes skæbne
- 6 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 9. august 1823 offentliggjorde Grundtvig artiklen “Saxo og Snorro” i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*. Anledningen var udsendelsen af Grundtvigs store oversættelser af dels bestillingsarbejdet Snorres *Heimskringla* – af Grundtvig kaldet *Norske Kongekrønike* – og dels lystarbejdet Saxos *Gesta Danorum*. Tredje bind af begge værker var udkommet i juni måned samme år, skønt der stod 1822 på titelbladene. Arbejdet havde i praksis stået på siden 1813 (se *Bibliografien*, bind 4, s. 110), og da Grundtvig samtidig med oversættelserne udgav, skrev og oversatte mange andre værker, var det en arbejdsmæssig bedrift i disse år, hvor han stod uden embede. Begge værker var udkommet i 1818-1823 og selve oversættelserne fyldte hver tre tykke bind på i alt to gange 1100 sider. Hertil kom udgivertekst på 56 og 66 sider.

2 Formål og tidligere kritik

Artiklen er Grundtvigs diskrete bekendtgørelse af, at han gerne vil skrive en

Danmarks eller Nordens historie, der kan blive efterfølgeren til de to udgivne middelalderværker (sp. 999). Samtidig kan den ses som en opfølgning på artiklen “Kort Svar paa en Snak som er lang nok”, hvormed Grundtvig i 1820 havde søgt at afslutte en diskussion, som han havde haft med Gustav Ludvig Baden, der over fire numre af *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* havde kritiseret de udkomne bind af Grundtvigs oversættelser og desuden klaget over, at værkerne blev alt for dyre. Baden var navnlig imod Grundtvigs folkelige sprog, der i Badens optik ligefrem rummede uanstændige ord og uhøviske lignelser ([læs om denne debat her](#)).

I egne øjne var Grundtvig ikke vulgær. Hans hovedformål med det djærve og folkelige sprog var først og fremmest at nå de mennesker, der hverken kunne oldislandsk eller latin og som følge deraf ikke havde mulighed for at læse de to hovedværker om fortidens bedrifter, som Norden besad med Saxo og Snorre. Som han selv formulerede det, ville han skabe en “Understyttelse af vort livsalige Modersmaal, i dets bestandige Forsvars-Kamp mod fiendtlige Indbrud [dvs. angreb]” (sp. 993).

3 Sprogsyn og oversættelsesstil

Grundtvig havde under hele oversættelsesprocessen, der blev offentligt bekendt ved prøveoversættelser i september 1815, fuldt ud været klar over, at mange ikke brød sig om hans måde at oversætte eller snarere gendigte på ([se indledningen til *Prøver af Snorros og Saxos Krøniker* her](#)). Men for ham var det en æressag at gennemføre, hvad han havde haft til hensigt. I nærværende artikel påberåbte han sig, at hans egentlige kritikere må findes “i Borge-Stuen, [eller] i Gang-Vognen” (sp. 993), ikke blandt de såkaldt kloge, de “sprænglærde, selvkloge” (sp. 996). I øvrigt var hans sproglige kilder ikke kun det talte almuesprog, men bl.a. også *Rimkrøniken* og Peder Laales *Ordsprog* (Lundgreen-Nielsen 2010, s. 65). For en nærmere gennemgang af Grundtvigs forskellige oversættelsesstrategier, som fx talesprogstræk, dialektindslag og lydefterligninger, se Lundgreen-Nielsen 1980, s. 838-845. Til det folkelige hører også Grundtvigs mange ordsprog og talemåder, hvoraf han endda lavede nogle selv (Rubow 1923, s. 50). Man kan sige, at Grundtvig havde grebet en række af almuens mundtlige udtryksmåder og fæstnet dem på skrift, inden de forsvandt (en opfattelse, der deles af Lundgreen-Nielsen 2010, s. 74).

3.1 Sproglige forudsætninger

Da Grundtvig gik i gang med oversættelsen af Snorre, var den eneste ordbog, der omhandlede det oldislandske prosasprog, Bjørn Halldórssons *Lexicon islandico-latino-danicum*. Denne var først blevet tilgængelig i Rasmus Rasks udgave fra 1814, skønt den blev sendt i manuskript til Den Arnamagnæanske Kommission allerede i 1786. Den kunne dog ikke hjælpe Grundtvig med skjaldekvadene i *Heimskringla* (se Toldberg 1946, s. 107).

Læs mere

Grundtvig var allerede i studietiden en meget habil latiner, og han havde i sommeren 1804 lært sig selv oldislandsk. Det intensive sprogstudium

bestod bl.a. i, at Grundtvig i løbet af kun ni uger – uden lærebøger, ordbøger eller andre opslagsværker – læste over tusind sider oldislandsk, nogle dog med paralleltekster på latin. Hans dagbogsnotater fra disse uger rummer også forsøgsvise oversættelser (se også Lundgreen-Nielsen 1980, s. 117-122).

4 Karakteristik af Grundtvigs oversættelser

Oversættelser kan betragtes ud fra forskellige synsvinkler. Paul Rubow har undersøgt Grundtvigs oversættelser i sin *Saga og Pastiche*, men finder mere Grundtvig end pastiche. Helge Toldberg har udforsket Grundtvigs sprog endnu mere filologisk i *Grundtvig som Filolog*, mens Flemming Lundgreen-Nielsens tilgang i bl.a. “N.F.S. Grundtvig og Saxo og Snorre” overvejende er litteraturhistorisk. De er dog blandt andet enige om det bemærkelsesværdige i, at Grundtvig i disse to oversættelser prøver at homogenisere sproget, så en ukyndig læser ikke umiddelbart vil kunne se forskel på, om teksten er en gendigtning af Saxos udpenslede sølvalderlatinske stil eller af Snorres knappe sagastil og skjaldediktion (Rubow 1923, s. 49-55, Toldberg 1946, s. 113 f. og Lundgreen-Nielsen 2010, s. 65). Rubow understregede, at Grundtvig med bestræbelser på at ‘fordanske’ ville noget mere end en blot ord-til-ord-oversættelse: “det betyder: indblæst dansk Aand, iklædt dansk Klædebon og indlemmet i den danske Nationallitteratur” (Rubow 1923, s. 50).

5 Oversættelsernes skæbne

Trods den gode, men usædvanlige finansiering, der næsten kunne minde om moderne bogklubbers, og de sympatiske planer om, at hvert sogn skulle have et eksemplar af hvert af værkerne, lykkedes det langtfra at få solgt de mange trykte eksemplarer, formentlig 3.000 sæt af hver forfatter ([se generelt om finansieringsplanerne i indledningen til Kundgjørelse angaaende Udgaven her](#) og Lundgreen-Nielsen 2010, s. 60). Restoplaget på over 1.800 eksemplarer af hvert sæt blev derfor i 1834 uddelt til almueskolerne landet over i forbindelse med Frederik 6.s 50 års regeringsjubileum (*Bibliografien*, bind 1, s. 150; Lundgreen-Nielsen 2010, s. 62). Alligevel kunne 2. oplag af Saxo udkomme i 1855 og af Snorre i 1865 (Lundgreen-Nielsen 2010, s. 62).

6 Anvendt litteratur

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).
- Björn Halldórsson (1814) *Lexicon islandico-latino-danicum Björnonis Haldorsonii*, udg. Rasmus K. Rask. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815) *Prøver af Snorros og Saxos Krøniker i en ny Oversættelse samt et Ord til Danske og Norske*. København.
- Grundtvig, N.F.S., Christen Henriksen Pram & Willum Frederik Treschow (1816) *Kundgjørelse angaaende Udgaven af Saxos og Snorros Krøniker*. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1820) "Kort Svar paa en Snak som er lang nok" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 24, 21. marts, s. 369-373.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bind 1-4. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, bind 1-2. København.
- Lundgreen-Nielsen (2010) "N.F.S. Grundtvig og Saxo og Snorre" i *Saxo og Snorre*, udg. Jon Gunnar Jørgensen, Karsten Friis-Jensen & Else Mundal, s. 37-75. København.
- Rubow, Paul V. (1923) *Saga og Pastiche. Bidrag til dansk Prosa-historie*. København.
- Saxo Grammaticus (1818-1823) *Danmarks Krønike af Saxo Grammaticus*, overs. af N.F.S. Grundtvig, bind 1-3. København.
- Snorre Sturluson (1818-1823) *Norges Konge-Krønike af Snorro Sturlesøn*, overs. af N.F.S. Grundtvig, bind 1-3. København.
- Toldberg, Helge (1946) *Grundtvig som filolog*. København.